

SUOMALAISEN
LÄKIMIESYHDISTYKSEN JULKAISUJA
C-SARJA N:o 6

Vammala 1961, Vammalan Kirjapaino Oy.

ISBN 978-951-855-879-1 (PDF)

Toimituskunta

P A A V O K A S T A R I
O L L I I K K A L A
A N T T I S U V I R A N T A

Kunniajäsenilleen
KAARLO KUSTAA KAIRALLE
ja
URHO JONAS CASTRÉNILLE
heidän täyttäessään 75 vuotta

kunnioittavasti
Suomalainen Lakimiesyhdistys

Kaarlo Kustaa Kaira

75 vuotta 19. 12. 1961

Joulukuun 19 päivänä 1961 täyttää Suomen Lakimiesliiton puheenjohtaja ja Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kunniajäsen sekä entinen monivuotinen puheenjohtaja professori *Kaarlo Kaira*, eräs Suomen lakimieskunnan huomattavimmista hahmoista, 75 vuotta, minkä johdosta Suomen Lakimiesyhdistys on omistanut hänelle, yhdessä hänen ikätoverinsa presidentti U. J. Castrénin kanssa, tämän juhlaulkaisun. Professori Kairan aikoinaan sivuuttaessa 60 ja 70 vuoden ikärajan julkaistiin hänestä useita kirjoituksia, mm. Lakimies-lehdessä (v. 1946 ja 1956), jossa professori V. Merikoski seikkaperäisesti kuvasi hänen työntäyteistä elämäänsä ja huomattavia aikaansaannoksia eri aloilla. Tästä huolimatta on syytä nytkin palauttaa lyhyesti mieleen Kaarlo Kairan varhaisemmat elämänvaiheet ja saavutukset, samalla kun voidaan ilolla todeta, että hänen elämänkaarensa jatkuu yhtä kauniina edelleenkin, aivan kuin eivät vuodet häntä lainkaan painaisi, kuten kohta seuraava katsaus osoittaa. Tarkoitus on myös tällä kertaa valaista hieman enemmän Kaarlo Kairan monisäikeisen toiminnan sellaisia puolia, joita ei aikaisemmin ole yhtä paljon kosketeltu, eli hänen osallistumistaan kansainväliseen elämään.

Kaarlo Kaira on saanut perusteellisen ja monipuolisen koulutuksen. Suoritettuaan ensin v. 1908 filosofian kandidaatin tutkinnon hän siirtyi varsinaiselle alalleen valmistuen v. 1913 molempien oikeuksien kandidaatiksi ja sai v. 1915 varatuomarin arvon. Tämän jälkeen hän toimi

useita vuosia pankkialalla, mutta tämän ohella hän saattoi tehdä useita ulkomaisia opintomatkoja nimittäin Ranskaan, Englantiin, Alankomaihin ja Ruotsiin. V. 1932 hän väitteli molempien oikeuksien tohtoriksi ja tuli jo seuraavana vuonna ensin kansainvälisen oikeuden dosentiksi ja sitten valtio-oikeuden professorin oppituolin haltijaksi, mikä virka sotien jälkeen muutettiin valtiosääntöoikeuden ynnä kansainvälisen oikeuden professorin viraksi. Tästä virasta hän erosi täysinpalvelleena v. 1955. Professori Kaira oli lainopillisen tiedekunnan varadekaanina vv. 1936—1944 ja hänen kykyjään hallintomiehenä käytettiin hyväksi sekä tiedekunnan että yliopiston monissa komiteoissa. Professori Kaira on myös luennoinut ulkomailla monessa maassa ja pitänyt useita alustuksia pohjoismaisilla lakimiespäivillä.

Tiedemiesuransa alkuvuosina Kaarlo Kaira julkaisi joukon laajempia ja suppeampia teoksia. Tutkimustensa pääkohteeksi hän valitsi valtiosopimusopin, siis teoreettisesti hyvin mielenkiintoisen ja myös suurta käytännöllistä merkitystä omaavan ongelmaryhmän, joka liittyy sekä kansainväliseen oikeuteen että valtiosääntöoikeuteen. Tällä tavoin hän joutui heti alunperin perehtymään kumpaankin äskenmainittuun oikeudenalaan, joilla hän sitten myöhemmin joutui liikkumaan. Hänen opintonsa olivat niin perusteellisia, että samana vuonna (1932) ilmestyi «Valtiosopimusten tekemisestä ja voimaansaattamisesta Suomen oikeuden mukaan» -nimisen väitöskirjan lisäksi toinen laaja teos «Valtiosopimuksista, niiden tekemisestä ja oikeudellisista vaikutuksista», kolmas Historiallisessa Arkistossa julkaistu laajahko tutkimus «Valtiosopimuksista Venäjän vallan aikana» ja kirjoitus Lakimieheissä «Valtiosopimusten eduskuntahyväksymisen poliittisesta merkityksestä». Näillä tutkimuksilla oli uraa uurtava merkitys varsinkin Suomen oikeuden kannalta ja niihin joudutaan jatkuvasti turvautumaan. Ei näin muodoin ollut ihme, että Kaira sai professorin pätevyysden «yhdellä iskulla» vieläpä kahteen aineeseen. Jo aikaisemmin eli v. 1930 hän oli saattanut julkisuuteen noin 100 sivuisen samoin ansiokkaan teoksen kokonaan muusta aiheesta nimittäin «Suomen kansalaisuuden saamisesta ja menettämisestä». Valtiosopimuksia Kaira on käsitellyt vielä myöhemmin monessa koti- ja ulkomaisessa aikakauslehtikirjoituksessa. Suomentaes-

saan v. 1931 R. A. Wreden tunnetun teoksen «Suomen oikeus- ja yhteiskuntajärjestys II» hän on saattanut sen samalla ajan tasalle. Samoin näkyvät professori Kairan kynänjäljet myös Robert Hermansonin teoksessa «Suomen valtiosääntö pääpiirteittäin», josta Kaira on toimittanut v. 1952 kolmannen uudistetun painoksen. Professori Kairan tieteellinen työ on jatkunut hedelmällisenä aina viime vuosiin saakka ja näyttää jatkuvan edelleenkin, mistä tuloksena on suuri joukko arvokkaita kirjoituksia etupäässä valtio-oikeuden eri aloilta sekä myös kirkko-oikeuteen liittyviä tutkimuksia. Tarkoitus ei ole ryhtyä nyt yksityiskohtaisesti arvostelemaan professori Kairan tieteellistä tuotantoa. Mutta ylimalkaisesti sanottuna voidaan todeta, että professori Kairan kaikille tutkimuksille on ominaista mitä suurin perusteellisuus ja kriittisyys, mitkä seikat jo yksinään ovat takeena niiden korkeasta laadusta. Suomalaisen Tiedeakatemian apujäseneksi professori Kaira valittiin jo v. 1938.

Siirryn nyt käsittelemään Kaarlo Kairan toimintaa lakimiesjärjestöissä, joille hän on tehnyt suuria palveluksia. Tultuaan v. 1934 Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen varapuheenjohtajaksi ja hallituksen jäseneksi hän siirtyi v. 1938 yhdistyksen puheenjohtajaksi kokonaista seitsemän vuoden ajaksi, minkä jälkeen hän palasi vielä pariksi vuodeksi eli vuodesta 1945 vuoteen 1947 varapuheenjohtajan paikalle. Koko tänä aikana hän toimi hyvin aktiivisesti ja taitavasti yhdistyksen pyrintöjen edistämiseksi. Niinpä yhdistyksen jäsenmäärä kasvoi huomattavasti tänä aikana, mitä suurelta osalta on pidettävä professori Kairan ansiona. Sen äänenkannattajan «Lakimiehen» vuosittainen sivumäärä enemmän kuin kaksinkertaistui näiden 14 vuoden kuluessa. Professori Kairan aloitteesta yhdistys päätti v. 1933 ryhtyä julkaisemaan omaa kirjasarjaa, johon otettaisiin alkuperäisiä suomenkielisiä lakitieteellisiä teoksia kuten väitöskirjoja ja monografioja. Sarjan toimituskunnan muodostaa yhdistyksen hallitus, ja professori Kaira on jatkuvasti ollut sarjan varsinainen toimittaja. Tämän ensimmäisen A-sarjan lisäksi on myöhemmin tullut etupäässä lainopillisia oppikirjoja käsittävä B-sarja, jota Kaira samoin toimittaa. Yhdistyksellä on vielä, kuten tiedetään, C- ja D-sarjat, joihin otetaan mm. arvokkaita juhlaulkaisuja, Suomen lainopillisen kirjallisuuden bibliografioja sekä Suomen oikeutta ulko-

maille suurilla sivistyskielillä esitteleviä teoksia. Tämän julkaisutoiminnan merkitystä Suomen oikeustieteen kehitykselle ja sen tunnetuksi tekemiselle ei voida kyllin korostaa. Myöhemmin on näille julkaisusarjoille asetettu erityinen toimituskunta, jonka puheenjohtajana on toiminut koko ajan professori Kaira. Yhdistys on kutsunut hänet kunniajäsenekseen jo v. 1948. Mainittakoon, että professori Kaira kutsuttiin v. 1938 myös Unkarin lakimiesyhdistyksen kunniajäseneksi.

Aloite Suomen Lakimiesliiton perustamisesta tehtiin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen taholta Kaarlo Kairan ollessa sen puheenjohtajana. V:n 1944 alussa pidettiin eri yhdistysten neuvottelukokous ja valittiin asian edelleen kehittämistä varten toimikunta, jonka puheenjohtajaksi tuli Kaira. Lakimiesliitto saatiinkin perustetuksi jo saman vuoden lopussa, jolloin professori Kaira valittiin Liiton varapuheenjohtajaksi, joka samalla toimi Liiton hallituksen työvaliokunnan puheenjohtajana. V. 1947 professori Kaira siirtyi Liiton hallituksen puheenjohtajaksi, millä paikalla hän antoi vuoteen 1952 saakka omalla henkilökohtaisella panoksellaan ja työtarmollaan suunnan koko Liiton toiminnalle. V. 1953 Kaira valittiin Liiton puheenjohtajaksi, jona hän edelleenkin toimii. Professori Kaira on suorittanut Liiton eri toimikunnissa monenlaisia tärkeitä tehtäviä, minkä lisäksi hän on toiminut Liiton nyttemmin julkaisemien molempien lakikirjojen toimitusneuvoston puheenjohtajana. Professori Kairan toiminta Lakimiesliitossa on tapahtunut samoissa suotuisissa merkeissä kuin Suomalaisessa Lakimiesyhdistyksessäkin. Hän on osoittanut jälleen suurta alttiutta, uupumattomuutta ja aloiterikkautta. Hän on jatkuvasti seurannut kiinteästi Liiton toimintaa ja on ollut valmis tarvittaessa ratkaisemaan pieniäkin kysymyksiä. — Kun Akateemisten kansalaisten keskusjärjestöä (Akava) aikoinaan perustettiin, professori Kaira oli tässäkin mukana ja on senkin jälkeen monin tavoin osallistunut akateemisen yhteistoiminnan kehittämiseen. V. 1950 Lakimiesliiton aloitteesta syntynyt akateemisten piirien yhteistyö johti ensin Akateemisen Yhteistyövaltuuskunnan ja sitten v. 1954 Akava ry:n perustamiseen. Professori Kaira kutsuttiin v. 1956 Akavan kunniapuheenjohtajaksi.

Kaarlo Kaira on ollut mukana niin monessa muussakin julkista mer-

kitystä omaavassa tai muutoin yleiseltä kannalta tärkeässä toiminnassa Suomessa, että tässä on pakko rajoittua mainitsemaan lyhyesti vain eräät näistä tehtävistä. Hän on ollut v. 1918 eduskunnan pankkivaltuusmiesten varajäsen, v. 1919 Suomen Pankin tilintarkastaja, vv. 1946—1956 Helsingin Suomalaisen Säästöpankin hallituksen puheenjohtaja, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin hallintoneuvoston puheenjohtaja vv. 1927—1945, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun tarkastaja vv. 1938—1944, Suomen Kulttuurirahaston kannatusyhdistyksen hallintoneuvoston jäsen vv. 1939—1945, Helsingin Yliopiston Lainopillisen tiedekunnan edustaja useissa kirkolliskokouksissa vuosien 1941 ja 1953 välisenä aikana, kirkkoneuvoksena v:sta 1944 alkaen, Merisotasaalisuuden jäsen v. 1943, Helsingin Yliopiston opettaja- ja virkamiesyhdistyksen puheenjohtaja 1948—1952, Valtakunnanoikeuden jäsen 1945—1951 ja Veronmaksajain Keskusliiton puheenjohtaja v:sta 1954 alkaen. Vaikka luottamustehtäviä on ollut paljon, professori Kaira on pystynyt ne hoitamaan kaikki yleiseksi tyydytykseksi, mistä on osoituksena se, että hän tavallisesti jo varsin pian on kohonnut sen järjestön, laitoksen, yhdistyksen ym. johtoportaisiin tai suorastaan johtoon, jonka toimintaan hän on osallistunut. Professori Kaira on ollut myös monen tärkeän valtionkomitean tai muun toimikunnan puheenjohtaja tai jäsen. Eduskunnassa häntä kuullaan säännöllisesti asiantuntijana, varsinkin milloin on selvitettävä valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä.

Professori Kaira on aina osoittanut suurta kiinnostusta kansainvälisyydestä ja kansainvälistä yhteistoimintaa koskeviin kysymyksiin. Pohjoismaiden lakimiesten yhteistyössä hän on ollut mukana suurin piirtein koko lakimiestoimintansa aikana kuuluen kauan aikaa Pohjoismaiden lakimieskokousten Suomen johtokuntaan. Hän on edustanut Suomea tärkeissä kansainvälisyydestä ja poliittisissa konferensseissa. Niinpä hän kuului Suomen valtuuskuntaan Haagissa v. 1930 pidetyssä ensimmäisessä kansainvälisen oikeuden kodifioimiskonferenssissa, jossa käsiteltiin mm. hänen erikoisalaansa kuuluvia kansalaisuus-kysymyksiä. V. 1946 Kaira taas oli Suomen valtuuskunnan lainopillisena asiantuntijana Pariisin rauhanneuvotteluissa. Kaira on ollut Haa-

giin sijoitetun Pysyvän kansainvälisen välitystuomioistuimen jäsen v:sta 1939 alkaen, minkä lisäksi hänet valittiin v. 1934 Suomen ja Ranskan välisen sovittelulautakunnan jäseneksi. Kun meillä perustettiin kohta sotien jälkeen International Law Association'in Suomen osasto, valittiin Kaira sen hallitukseen, jonka jäsen hän jatkuvasti on. Hän on innokkaasti osallistunut myös tämän yhdistyksen toimintaan ja on ollut mukana monessa pääyhdistyksen ulkomailla pidetyssä kokouksessa. Kaira kuuluu myös vuodesta 1938 ja jatkuvastikin pohjoismaiden yhteisen kansainvälisoikeudellisen aikakauslehden «Nordisk Tidsskrift for international Ret»in laajempaan toimituskuntaan. Vielä tänä vuonna hänet valittiin toimikunnan puheenjohtajaksi, joka valmistaa suomalaisten lakimiesten osallistumista ensi vuonna Washingtonissa kokoontuvaan Yleismaailmalliseen lakimieskonferenssiin, jossa käsitellään kysymystä miten maailmanrauha voitaisiin saada aikaan oikeuden avulla. Hän on myös sotien jälkeen tehnyt useita ulkomaanmatkoja aina Amerikkaa myöten ja saanut tällä tavoin tutustua eri maiden johtaviin lakimiehiin ja kunkin maan oikeuselämään.

Professori Kairalta on riittänyt kaikesta huolimatta aikaa myös monenlaisiin sivuharrastuksiin. Hän on innokas metsästäjä ja kalastaja. Hän on myös kiinnostunut purjehduksesta ja on ollut kahden vuoden ajan eli 1928—1930 «Merenkävijöiden» varakommodorina. Hän on Suomen vanhimpia ja tunnetuimpia rotary-miehiä ja on tällöin saavuttanut korkeimmat asteet toimien milloin presidenttinä milloin governor'ina. Professori Kaira oli Helsinki-seuran puheenjohtajana vv. 1947—1951. Ehkäpä kaikki nämä riennot ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että Kaira on pysynyt nuorekkaana, reippaana ja työkykyisenä. Ken menee aamuisin Helsingin Yliopiston instituuttirakennukseen eli Porthaniaan, tapaa siellä professori Kairan jo täydessä työntouhussa tieteellisten tutkimusten parissa tai laatimassa lausuntoja esim. jollekin pohjoismaiselle yliopistolle professorinviran hakijoiden pätevyydestä. Päivällä hänet voidaan nähdä eduskunnan perustuslakivaliokunnassa ja iltaisin saattaa olla jokin tieteellisen seuran kokous, johon hän myös on ennättänyt saapua.

Suomen lakimieskunta kunnioittaa miestä, joka on tehnyt enemmän kuin ehkä kukaan muu nykypolven lakimiesten järjestäytymisen ja yhteisten aikaansaannosten hyväksi, ja toivoo, että hänen työtarmsa voisi yhä edelleen jatkua samanlaisena lakimiestemme ja koko kansan hyväksi.

Erik Castrén